

Històries naturals

De l'esquirol gris al sastre de Montaigne

Martí Domínguez

“**V**eritablement mentir és un vici maldit. Som homes i ens lliguem els uns als altres només que per la paraula. Si en coneguèrem l'horror i el pes, el perseguiríem fins a castigar-lo amb la foguera més justament que ho fem amb altres crims.”

El lector de segur que ha reconegut en aquesta cita l'estil punyent de Michel de Montaigne. La mentida per al *sieur* del Perigord era un crim que bé valia la foguera (i aquest parer tan contundent és expressat en un temps en què aquesta, la foguera, era molt sol·licitada). I afegeix el moralista: “Tinc un bon sastre a qui no li he sentit dir mai cap veritat, ni tan sols quan podria ser-li útil.” Per tant, el sastre de Montaigne, que menteix tant com parla, bé mereix un acte de fe.

Siga com siga, l'afirmació sobre la naturalesa humana és rotunda: som homes i ens lliguem els uns als altres només que per la paraula. La paraula ens caracteritza i la mentida posa en perill el fet més substancial de la nostra naturalesa. He recordat aquesta anècdota mentre llegia els resultats d'un curiós experiment realitzat amb esquirols grisos, a Pennsilvània. El biòleg Michael Steele ha estudiat, juntament amb un grup d'alumnes, els hàbits etològics d'aquests esquirols durant la tardor, quan amaguen en terra les reserves alimentàries, i ha descobert que tenen una especial tendència a les mentides i trapelleries. Quan se senten observats, els esquirols

fan com si soterraren les nous i els glans dels roures, fins i tot després recobreixen l'amagatall com si hi hagueren dipositat alguna llavor. Aquest nivell d'engany sembla que desapareix quan no se senten observats, però s'incrementa notablement quan veuen que els seus amagatalls han estat escorcollats pels estudiants, amb la intenció de comprovar les reserves alimentàries.

Potser aquesta troballa —que es publica a la prestigiosa revista *Animal Behaviour* (doi:10.1016/j.anbehav.2007.07.026)— no us sembla res d'excepcional. No obstant això, ha originat una certa polèmica entre la comunitat científica sobre l'abast de la mentida. És a dir, és un mecanisme innat, o, en canvi, hi ha una certa teoria de la ment, una intel·ligència que els condueix a realitzar tota aquella farsa, amb l'objectiu de despistar el lladre? Potser, per encert i error, han après que alguns comportaments protegeixen el seu aliment dels saquejadors, i els duen a terme d'una manera instintiva, sense ser conscients d'allò que realment fan (és a dir, enganyar,

mentir, trapejar). Quasi com el bon sastre de Montaigne, que mentia sense adonar-se, fins i tot quan li hauria estat beneficiós no fer-ho.

En qualsevol cas, la mentida sembla ser molt més estesa a la natura que no es pensava l'autor dels *Assaigs*. És possible que molts més animals empenen els seus trucs. No parlem d'aquells éssers vius que manifesten alguna cripsi, o algun comportament mimètic, sinó d'aquells que utilitzen conscientment enganyos per a capturar alguna presa, o per a protegir la progènie. Potser a la natura hi ha molts més mentiders que no ens pensem. Com diu Joan Fuster, mentir bé és un art molt difícil, que poques persones arriben a practicar amb solvència. I afegeix: “Un *infundit* no hauria de ser qualificat de mentida sinó quan és perfecte.” Mentir és un vici maleït, però em fa l'efecte que és un bon indicador de la intel·ligència d'un ésser viu, i que ha estat un dels motors més privilegiats de la selecció natural. De l'esquirol gris al sastre de Montaigne, Quina nòmina d'*infundis*!

“Mentir potser és un vici maleït, però em fa l'efecte que és un bon indicador de la intel·ligència d'un ésser viu. I que ha estat un dels motors de la selecció natural”